

National kristendom til debat
Nikolajsen, Jeppe Bach (red.)
Fredericia, Kolon: 2015

Anmeldt af **Tron Fagermoen**

Hva er forholdet mellom nasjonal identitet og kristen tro? Er det fortsatt rimelig å hevde at Danmark er et kristent land? Eller er det heller slik at vi ser slutten på kirkens århundrelange konstantinske fangenskap? Hva bør kirkens rolle være, i et land som i stigende grad kan betraktes som både multikulturelt og multireligiøst? Slike og lignende problemstillinger er det denne antologien tar opp til debatt. Gjennom tretten artikler diskuterer teologer hjemmehørende i Norden forutsetningene for hva det vil si å være kirke i land hvor den nære sammenhengen mellom nasjonal selvforståelse og luthersk kristendom ikke lenger er like selvsagt som den en gang var. Og bare så det er sagt med en gang: Dette er en bok som fortjener å bli lest av alle med interesse for de nordiske folkekirkenes fremtid. Her løftes det fram kritiske og konstruktive perspektiver på kirkens rolle i det som omtales som en postkonstantinsk epoke; perspektiver de nordiske kirkene ikke kommer

utenom å arbeide videre med i årene som kommer.

Antologien er strukturert i tre deler. I den første delen blir ulike historiske perspektiver på bokens tema presentert. Disposisjonen er kronologisk: Det begynner med at de tidlige kristnes forhold til myndigheter og samfunnsliv i Romerriket blir behandlet. Dernest blir to fortolkninger av kirkens plass i verden *etter* den konstantinske vendingen analysert (hentet fra henholdsvis Eusebius og Augustin). Så følger en artikkel som anlegger komparative perspektiver på hvordan den konstantinske epoke kommer til uttrykk i ulike europeiske land i tidlig moderne tid, før det hele avrundes med en artikkel som behandler spørsmålet om hvorvidt kirkens «konstantinske fangenskap» nå nærmer seg slutten. I denne delen vil jeg positivt særlig løfte fram Otfried Czaika's artikkel om hvordan forholdet mellom kirke og stat ble tilordnet i ulike Europeiske land på reformasjonstiden. Ved å sammenligne hvordan

forholdet kirke - stat kom til uttrykk i ulike deler av Europa, med fokus på Danmark, Sverige og Tyskland, tegner Czaika et nyansert bilde av hvordan konfesjonaliseringens tidsalder både kan sies å inngå i den konstantinske epoke, samtidig som konfesjonaliseringen på 1500-tallet også må sies å være en «warm-up time of modernity», som ikke problemfritt lar seg inkludere i en slik epokebeskrivelse. Gjennom sine komparative analyser får Czaika dessuten slått hull på noen etablerte myter. Dette gjelder for eksempel forestillingen om at organiseringen av forholdet mellom kirke og stat i lutherske områder avviker fra hvordan dette forholdet organiseres i katolske områder.

I bokas andre del er det gitt plass til mer samtidsteologiske artikler, som på ulike måter argumenterer for en «separationistisk relation til øvrigheden» (s. 6). Lest i sammenheng gir disse en god innføring i noe av det som skjer innenfor de delene av anglosaksisk teologi som beskjeftiger seg med å diskutere kirkens endrede rolle i en post-konstantinsk situasjon. Foruten redaktørens informative bidrag – om henholdsvis John Howard Yoders antikonstantianske og Lesslie Newbigins postkonstantinske ekklesiologiske prosjekter – finner vi her en profilert artikkel av Arne Rasmusson som analyserer relevansen av Yoders såkalte diasporaekkesiologi. Vi finner også en interessant artikkel av Patrik Hagman, som diskuterer den motreaksjonen den Yoder-inspirerte ekklesiologien har avstedkommet hos teologer som Oliver O'Donovan, Peter Leithart og John Milbank. Dette er debatter med stor relevans også for de nordiske majoritetskirkenes.

Ingen av artiklene i bokas andre del henvender seg direkte til den danske konteksten, eller til den lutherske tradisjonen. Dette blir det gjort bot på i bokas tredje del, hvor fokuset er rettet mot lutherske perspektiver på kirken i en postkonstantinsk tid. Harald Hegstads artikkel om kirken som fellesskap, oppsummerer på en god måte hovedtankene i hans ekklesiologiske prosjekt de seneste årene, sentrert rundt betydningen av å forstå kirken som et synlig og konkret fellesskap av mennesker. Asger Chr. Højlunds artikler om henholdsvis toregimentslæren og Luthers tolkning av Bergprekenen, representerer etter mitt skjønn et av bokas høydepunkt. Her tar nemlig Højlund fatt på et svært viktig arbeid, nemlig å drøfte hvilke ressurser den lutherske tradisjonen sitter inne med i møte med de kritiske perspektivene fra anglosaksisk teologi som er presentert i bokas andre del. Mens sentrale aspekter ved lutherdommen ofte avskrives av teologer som er inspirert av Yoders anti-konstantinske prosjekt, argumenterer Højlund etter mitt syn overbevisende for at det er et «blivende anliggende» i Luthers teologi, med gyldighet også i en postkonstantinsk situasjon. Når dette er sagt, er det samtidig et avsnitt hos Højlund det er nødvendig å stoppe opp ved. I en passasje som handler om hvordan toregimentslæren kan misbrukes, trekker Højlund en parallell mellom nazitidens tyske lutherske teologers støtte til Hitler, og danske biskopers beslutning om å lage et vigselsseritual for par av samme kjønn (side 229). Jeg tror jeg forstår hvor Højlund vil hen, nemlig å peke på at om biskopene gjorde dette vedtaket med henvis-

ning til at ekteskapet er en borgerlig innretning som hører til på skapelsens område, hvor kirken ikke har «nogen særlig insigt», så finnes det en mulig strukturlikhet mellom denne argumentasjonsmåten og den en i sin tid fant hos fremstående tyske teologers unnfallemhet overfor Hitler-regimet. En slik jamføring er etter mitt skjønn imidlertid så drøy at den aldri burde ha kommet på trykk. Jeg kjenner ikke de danske biskopenes begrunnelse for å gå inn for å lage et vigselførelse for par av samme kjønn, og vil derfor avstå fra å uttale meg om den substansielle gehalten i Højlunds parallellføring. Uavhengig av hvordan de danske biskopene har argumentert for kirkelig vigselførelse av par av samme kjønn, er det etter mitt skjønn dypt problematisk å trekke forbindelseslinjer mellom et slikt standpunkt og tyske teologers unnfallemhet overfor Hitlers regime; et regime som blant annet så det som en prioritert oppgave å gjøre det av med så mange homofile og lesbiske som mulig. Det hjelper lite at Højlund understreker at han er «helt med på» at det er store forskjeller mellom Tyskland den gang, og Danmark i dag, og at poenget hans er å peke en grunnleggende

likhet i forståelsen av hva kirke og kristendom «er der for». I det hele tatt å antyde at det er en parallell mellom sentrale tyske teologers unnvikelses-synder under annen verdenskrig og de danske biskopenes vedtak om å lage et vigselførelse for par av samme kjønn, er uansett godt over grensen for det anstendige. *Skal* en slik sammenligning kunne la seg rettferdiggjøre, må en i alle fall gi den en langt mer seriøs behandling enn det Højlund – nærmest i forbifarten – leverer her. Og ærlig talt: Det må da finnes bedre eksempler på den danske folkekirkens kvietistiske tendenser enn dette?

Antologien avsluttes med et etter-skrift, hvor bokas redaktør trekker opp det han mener er aktuelle utfordringer for den nordisk-lutherske teologien i framtiden. Her påpekes det at det er nødvendig å jobbe videre både med ekklesiologien, etikken og misjonsteologien, om luthersk teologi skal kunne gi de nordiske kirkene adekvat veiledning i årene som kommer. I dette arbeidet er *National kristendom til debatt* bare en begynnelse. Men når begynnelsen er såpass god, er det grunn til å glede seg til fortsettelsen.